

ЧАС ЖИТТЯ ОБ'ЄКТА В КАДРІ (фільм про незнятий фільм)

Фото Є.Павлов

"Почалося все з того, що одного разу раптом стало зрозуміло, що протягом останніх 15-20 років навколо нас, у нашому власному житті щось незворотно змінилося. Що відбулося все це у нашій присутності, Але ми при цьому ніби нічого й не помітили. Ніби й не було цих років, або весь цей час не було нас самих..."

Фільм

документальний/експериментальний

90 хвилин

Сценарій:

Олександр Балагура

Світлана Зінов'єва

Режисер

Олександр Балагура

Продюсер

Світлана Зінов'єва

Персонажі:

Він - кінорежисер, 47 років,

Його Дружина,

Його Подруга, подруга молодості, сценограф фільму,

Чоловік, фотограф, і **Жінка**, його дружина і модель (фото-персонажі фільму),

Дівчина що літає, з народного архіву «Інстинкт фото-збереження»,

Робітники, зайняті в зведенні декорації,

Його Мама,

Фотографи - автори використаних у фільмі фото,

Хор, різноманітна масовка, що складається із головних і другорядних героїв,

фотографів, чії роботи використані у фільмі, членів знімальної групи,

персонажів, яких він зустрів у численних подорожах.

ЧАС ЖИТТЯ ОБ'ЄКТА В КАДРІ (фільм про незнятий фільм)

Це фільм про незнятий фільм. Про фільм, що не був знятий, і про який думається.

Почалося все з того, що одного разу раптом стало зрозуміло, що протягом останніх 15-20 років навколо нас, у нашому власному житті щось незворотно змінилося. Що відбулося все це у нашій присутності, Але ми при цьому ніби нічого й не помітили. Ніби й не було цих років, або весь цей час не було нас самих...

Час експозиції - це час життя об'єкта в кадрі. І в цьому сенсі будь-яка фотографія - не просто двомірна графічна композиція. Вона завжди має третій, часовий вимір, часову глибину. Є носієм, сосудом часу. Можливо, в цьому і криється така таємнича привабливість фото.

Час експозиції першого в історії фотознімка тривав вісім годин. Це був вид з вікна його автора. У кадрі - дахи і силуети будівель, що піднімаються над ними. І ще вісім годин життя цих дахів, цього повітря над ними. За цей "час експозиції" у кадрі змінювалися вітер і освітлення, пролітав птах. Вісім годин життя. Вісім годин історії. На одному знімку. Від цього трохи паморочиться голова. І це гарно.

З цього знімка Жозефа Ньєпса (Joseph Nicéphore Niépse) мав починатися фільм, над яким ми працювали на початку 90-х років. Фільм будувався на фотороботах Едварда Мейбріджа (Eadweard Muybridge) і над цими дахами повинен був пролітати його Голуб (Pigeon Flying).

Ми, затамувавши подих, спостерігали за цим польотом над завіконними дахами екрану. А в цей час за нашими вікнами життя змінювалося назавжди.

Фото: Ж.Ньєпс та Е.Мейбрідж (фотомонтаж О.Балагури)

У цьому фільмі на основі великого архіву як професійної, авторської, так і аматорської фотографії ми прагнемо розповісти, і в цьому сенсі, напевно, заново пережити останню чверть століття життя нашої країни. І звичайно нашого власного життя. Прагнемо простежити хід "великої" історії в її "малих", приватних, щоденних, побутових проявах. Роздивитися її сліди у перукарні, шахті, в'язниці, лікарні, у поїзді, на автобусній зупинці. На сільському цвинтарі, і в сусідньому кінотеатрі, що раптово перетворився на казино. Побачити її відображення у вікні проїжджаючого автомобіля, вітрині нового магазину, випадковому погляді перехожого. Прагнемо уявити собі той, свого часу незнятий, фільм, на який колись не вистачило часу, і який тепер так необхідно подивитися.

Вибір фотографії як основного матеріалу фільму, крім формального й творчого інтересу, обумовлений ще й тим, що в порівнянні з кіно-архівом, фото-архів є менш дослідженим і має більш широкий як інформаційний і тематичний, так і емоційний діапазон, тому що фотографи часто звертають свою увагу на те, на що у кінематографа зазвичай "не вистачає плівки"...

* * *

Почнеться фільм з польоту Голуба Едварда Мейбріджа.

За кадром тихий жіночий голос запитає: "Що це?". "Це фільм", - так само тихо відповість чоловічий голос.

Ми побачимо вікно, за яким - море, у блідому світлі дня, що тільки починається, зливається з небом. Лінії горизонту немає. Є тихе світіння з вікна, що не висвітлює, а огортає простір. За кадром той же чоловічий голос читає авторський текст: "Це фільм про незнятий фільм. Про фільм, що не був знятий і про який думається".

Фото: Е.Мейбрідж

Повільна панорама виділить із темряви фотографії обрис плеча, руки, обличчя дівчини, що спить. Дівчина лежить на боці, підклавши руку під голову. Вона одягнена й спить не в ліжку.

Фото: О.Чекменьов

За кадром чоловічий голос: " Почалося все з того, що одного разу раптом стало зрозуміло, що протягом останніх 15-20 років навколо нас, у нашому власному житті щось незворотно змінилося. Що відбулося все це у нашій присутності, Але ми при цьому ніби нічого й не помітили. Ніби й не було цих років, або весь цей час не було нас самих...".

Рука Мейбріджа підніме, ніби для того, щоб уважно роздивитися, і потім поверне на місце сферу тенісного м'ячика, що лежить на столі.

Є тихе світіння з вікна, що не висвітлює, а огортає простір, де поступово проявляється білизна ліжка, у якому - чоловік і жінка. Це Він і Вона, вони - дружина і чоловік, і очі їх заплющені. Вона тихо сміється.

Він: "Чому ти смієшся?"

Вона: "Не знаю. Твій голос".

Він: "Тобі все це видається занадто патетичним?"

Вона: "Ні. Просто тебе мучить совість".

Він: "Чому ти так кажеш?"

Вона: «Тобі треба виспатися».

На екрані - «Вид з вікна» Ньєпса.

Вона: «Ти зателефонував мамі?»

Його голос за кадром: " Час експозиції - це час життя об'єкта в кадрі. Час експозиції цього, першого в історії фотознімка, тривав вісім годин. Його автор зняв вид зі свого вікна. З цього знімка мав починатись фільм "Золоте століття", над яким ми працювали на початку 90- х років, і над цими дахами мав пролітати голуб".

Вона: "Тихіше. Не розбуди дітей".

Сцена любові між двома близькими, що звикли один до одного, людьми.

Він у вікна. Дивиться убік ліжка. У ліжку - його Подруга.

Він повертається до вікна, за яким - море з далекою фігуркою людини, що пливе.

Голуб Мейбріджа, що пролітає над дахами Ньєпса.

Фото: Ніколя Рей

Герой наш, продовжимо називати його Він, 47-річний кінорежисер і колишній киянин, що від початку 90- х років живе в Італії ("bel paese" - "красива країна"), повертається на батьківщину для роботи над своїм новим проектом "Час життя об'єкта в кадрі", - фільмом, присвяченим останній чверті століття життя країни, у якій він народився і виріс. Чи це пов'язано з віком, чи просто прийшов час, але з деяких пір він намагається розібратися, пригадати, відповістити на запитання, що ж усі ці роки відбувалося, відбулося з його країною і з ним самим.

Фото: Є.Павлов

Його фільм заснований на фотоматеріалах розповідає про життя звичайної сімейної пари - фотографа і його дружини (у фільмі вони - Чоловік і Жінка), на історичнім тлі, що стрімко змінюється. Це проста історія двох людей надзвичайно тонко представлена сімейною фотохронікою талановитого харківського фотографа Євгена Павлова та його дружини і моделі Тетяни), які одного разу зустрілися і більше ніколи не розлучалися. Вони живуть всередині "шаленіючої" навколо них історії. Живуть зі своїми буднями і святами, повсякденностями і снами. За ці роки у

них народжуються й виростають діти, але самі вони при цьому майже не змінюються. Хіба що трохи старіють.

Політ Голуба Мейбріджа... Від'їзд від крупного плану "Дівчини, що спить", що відкриває оточуючий її ринок.

Його голос: "Ось з цього знімка й хотілося б почати наш фільм, точніше, цю нашу спробу його собі уявити". Загальний план фотографії ринку з дівчиною, що спить у центрі.

Його голос: "Ось ринок, у центрі спить людина. Усе вірно".

Ринок поступово розчиняється, перетворюючись на кімнату зі сплячою в ліжку жіночою фігурою.

Його голос: "У центрі ринок зникає. І його там більше нема. Можливо, є будинок".

Будинок у сутінках.

Його голос: "Раннім ранком".

Будинок вранці.

Його голос: "Ось до будинку підходить собака. Собака зазирає у вікно".

Собака біля будинку.

Його голос: "За вікном - стіл".

Панорама неприбраного кухонному столу.

Його голос: "На столі залишки їжі. Собака голодний. Йому хочеться їсти. Біля столу чоловік".

Чоловік біля столу.

Його голос: "Перед ним на підлозі стара ганчірка".

Стара ганчірка на підлозі.

Його голос: "За столом жінка".

Жінка, що сидить за столом.

Його голос: "Вони живуть у цьому будинку".

Фото: Є.Павлов

Фото: Є.Павлов

Фото: Є.Павлов

Він біля вікна. Дивиться на "Жінку, що сидить за столом".

Його голос: "Цокає годинник".

Його Дружина у позі "Жінки, що сидить за столом". Дивиться на Нього.

Його голос: "Ось стіл, ліжка, книги".

Монтажна "каталогізація" об'єктів у будинку Чоловіка й Жінки... Як об'єктів світу...

Його голос: "Шифоньєр. Дзеркало".

Фото "Чоловіка у дзеркалі". Погляд на Його Дружину у позі "Жінки, що сидить за столом". Він дивиться на Дружину, потім на "Чоловіка у дзеркалі". Вони зустрічаються поглядами.

Квіти у будинку Чоловіка і Жінки.

Його голос: "У будинку горщики з квітами. Мабуть, на вулиці зима. Це їхній двір. Автобусна зупинка".

Зимовий двір з "їхнім будинком", засніжена автобусна зупинка. У снігу - тіло замерзлого собаки.

Його голос: "У снігу лежить пес. Він помер".

Білий "Собака, що біжить", "Едварда Мейбріджа".

Його голос: "Можливо це чийсь сон..."

Крупний план Дівчини, що спить на ринку. Люди, що сплять. У поїзді, на вокзалі, вдома...

Його герої зовсім молодими людьми випадково зустрілися на автобусній зупинці в Києві. Вона щойно вступила на мистецтвознавчий факультет Художнього Інституту і їхала поселятись до студентського гуртожитку. Він допоміг їй занести до автобуса валізу. Це її якимось зворушило. І вона зкоса підглядала за ним. Примітила. Він був з фотоапаратом. В автобусі повно народу, буянив мужик напідпитку, і Він його тихо заспокоював. Він був з Харкова, мешканець робочої околиці, і навчався на операторському факультеті. Вона - родом з маленького містечка Луганської області. Позналилися вони пізніше, коли його однокурсниця-сценограф запросила її зніматися у своїй курсовій роботі. Коли вирішили одружитися, довго не знали, як сказати Його мамі та її бабусі. У 1982- му народився перший син.

"Маленькі" події в житті героїв (перша зустріч, закоханість, народження дітей, повсякденності з миттям підлоги та готуванням обідів, радості і труднощі, застуди та приміряння нового плаття,

застілля із друзями, втрата близьких, сні з польотами та смуга бідності, робота, сумніви, виставки, успіх, невблаганний плін часу) відбуваються паралельно "великим" подіям у житті країни (це похорон Брежнєва 1982го року і швидка, каруселеподібна зміна його послідовників, що уособлювали різні способи лікування вже смертельно хворої країни,- Андропова, Черненко, потім Горбачова; звичайно, це війна в Афганістані й Чорнобильська катастрофа; "перебудова", розвал СРСР і настання "дикого капіталізму" («Чудище, обло, озорно, огромно, стозёво и лаяй...» - епіграф до "Подорожі з Петербургу до Москви" Радіщева), "нові часи".

Вікно, що відокремлює внутрішній, інтимний світ його героїв від зовнішнього, "шаленіючого" світу, стає одним із провідних образів його фільму. Як, втім, і нашого.

Фільм практично готовий і застаємо ми нашого Героя на завершальній стадії роботи, стадії зведення павільйонної декорації, що представляє собою фото-лабіринт з використаних у фільмі образів і призначений для зйомки заключного епізоду, у якому він хоче бачити різноманітну масовку, що складається з головних і другорядних героїв, фотографів, чії роботи використані у фільмі, членів знімальної групи, персонажів, яких він зустрів під час подорожей, що блукають вузькими "вулицями" цього лабіринту "у пошуках виходу".

Але за цілком очікуваним у такому разі образом повного творчого ентузіазму й упевненого в собі художника (адже його фільм "практично готовий") перед нами поступово з'являється розгублена і стомлена людина, що заблукала як "у похмурому лісі" у лабіринті власних сумнівів, спогадів, совісті. Напевно, тому він і будує цю свою декорацію. Щоб, помістивши в неї інших, самому за нею сховатися.

Фото: Є.Павлов

Велика, у людський зріст, фотографія ринку є єдиним освітленим предметом у темряві павільйону. З двох сторін її підтримують двоє робітників.

За кадром чути жіночий голос: "Ось ринок, у центрі спить людина". Робітники дивляться знизу нагору, на камеру, вбік Голосу. Камера з Голосом швидко опускається вниз, і вони супроводжують цей рух поглядами.

"Все вірно..." - жіночий голос.

Погляди робітників зупиняються на рівні людського росту.

У кадрі - його Подруга- Сценограф. В руках у неї аркуші сценарію. Убік робітників: "Усе вірно. Тут центр. Це початок. Закріплюємо, будь ласка. Ліворуч і праворуч ринок продовжується. Що там у нього далі? Верх, низ... Фрукти, овочі, морські риби й птахи небесні... Тварини... Люди, гроші, ніж... Відрізані голови... Жах якийсь... Ягня!.. Так, добре,

починаємо із фруктів".

Робітники закріплюють фотографію ринку зі сплячою в центрі дівчиною.

Сценограф (за кадром): "Де в нас фрукти? Каїн, де твій брат?.."

Перший робітник Другому (цитує Годара): "Кіно - це монтаж".

Другий робітник: "Монтаж - це маніпуляція. Ефект Кулешова. Годар - син Базена".

Сценограф (за кадром): "Фрукти, овочі... Є все?"

Другий робітник: "Чекаємо персонажів".

Камера наближається до фотографії ринку поки робітники, супроводжуючи поглядами Сценографа, що піднімається кудись у височінь, не виходять з кадру.

Голос Сценографа згори: "Абрам народив Ісаака..."

Перший робітник (за кадром): "І що?"

Другий робітник (за кадром): "Алфавіт. Треба пам'ятати про алфавіт. Це серйозно".

Фото: Є.Павлов

Монтажний фоторяд, що описує ринок як біблійну картину світу від створення і до кінця (уявіть розкадровку картин Ієроніма Босха, наприклад).

За кадром його голос, що читає авторський текст: "Усе вірно. Має бути центр. Звідки вийти й куди повернутися. І ринок виростає із центру, як з насіння. Росте, розгалужується віттям, зріє плодами. Потім в'яне".

Він: "Після ринку - будинок, собака заглядає у вікно, за яким стіл із залишками їжі. Потім – знайомство з Персонажами: Чоловік, Жінка. Вони живуть у цьому будинку. Потім двір, автобусна зупинка, собака в снігу. Біла душа померлого собаки. Біжить. Можливо це чийсь сон. Поїзд. Люди, що сплять. Пейзажі. Чудові пейзажі. Ранок. Вона гола спить. Гарне фото. Чоловік ранком у тумані із собакою. Дивляться. Ми у Києві. Михайлівська площа. Обком комсомолу з портретом Брежнєва у жалобній рамці. Який же це рік? 82- й? Ця пара перехожих випадкова. Дивні дні. Режисером

Фото: О.Ранчуков

похорону Брежнєва був Сергій Бондарчук. "Війна і мир", "Ватерлоо", "перший бал Наташі Ростової". Тобі все це здається занадто патетичним?"
Подруга-сценаристка: "Знаєш, як не збожеволіти? Потрібно намагатися сприймати час просторово. Тоді все стає на своїй місці. І легше. У моєму випадку, принаймні, це допомагало".

Можливо, цей фільм потрібен йому в першу чергу для того, щоб якось компенсувати, заповнити лакуну своєї багаторічної відсутності, і в такий спосіб "повернутися"? Відсутності де?

І куди повернутися? Звідки? Де він був, де "був присутній", весь цей час? І де були всі ці "портрети, пейзажі, натюрморти", до яких він не має жодного відношення і які чомусь так притягують? Заради чого він з ними працює, поєднує, зіштовхує їх одне з одним, монтує, і виходить, що так чи інакше, використовує їх і ними маніпулює? Заради створення амбіційного та егоїстичного образу все тієї ж Відсутності? Напевно, Герой наш все-таки досить чутлива людина, якщо задається подібними питаннями. І тому він нам цікавий. Тому що його насправді мучить совість. Йому здається, що за своїм "художнім" фільмом про реальне життя інших людей він ховає власну байдужість, непричетність до цього життя, яке, здавалося б, пройшло і яким, незважаючи на це, живуть, проживають його знову і знову - фотограф, його дружина, їхні діти, сотні інших випадкових або не випадкових облич, поглядів, долі. Самому ж йому в цьому житті й у цьому фільмі немає і вже не може бути місця. Хіба що місце стороннього глядача. І тому наш Герой нам цікавий. Тому що його конфлікт із власним фільмом в першу чергу стосується нас самих. Незважаючи на те, навіть, що основну вагу цього конфлікту ми спробували перекласти на його плечі.

Генуя. Нерві. Пасседжиата (променада) Аніти Гарібальді. Він і Дружина. Повільно йдуть, торкаючись руками поруччя пофарбованої в блідо-Блакитну фарбу прозора-металевої огорожі. За якою - прямо з-під ніг, обривом, що спускається до моря - скелі. І море. Дружина: "Ні, я напишу! Чому справді я не пишу? Як випишу всіх цих... Тема маленької людини, що не скурвилась, в російській літературі..." - весело, заразливо сміється з власних слів. "Ну а чому? Усі ці Даши Марініни... Сидячи в Німеччині біля струмочка... Писати пургу всіяку... Своїх "Бідних людей" Достоевський написав у двадцять п'ять років! Чи щоб написати гарну річ потрібно вчитися едиторіальному менеджменту? Або зробити штучні груди побільше? До речі, чи були в Достоевського імпланти? А ще він страждав запорами. Ні, для цього просто потрібно мати совість.

На вулиці був грудень і похмуро. Наближалось Різдво. Пам'ятаєш, диригент, у твоєму фільмі, на репетиції сказав: "Де чисто, там звучить". Знаєш які я твори у школі писала!"

Він: "Він помер. Ми вже тут були. Я по радіо дізнався про це". За пофарбованою в блідо-голубу (блакитну) фарбу прозоро-металевою огорожею - прямо з-під ніг, обривом, що спускається до моря, скелі. І море.

Голос Його Подруги: "Вона спить..."

Він обертається на голос: "Хто?"

Подруга в ліжку: "Дівчина. Вона спить на ринку".

Він у вікна: "Так, мабуть..."

Подруга: "Дивно".

Він: "Що ти маєш на увазі?"

Подруга: "Дивна фотографія. Людина спить у центрі ринку. Як у центрі світу. Метафора".

Він: "Можливо. Просто так виходить. Хоча, справді. Ти знаєш, я іноді думаю, що в метафорі є щось ганебне. Щось таке. Як гріх. Простий образ раптом стає метафорою. Праці, війни, материнства. Самотності. І ніхто його при цьому не запитує. А раптом він тиші прагне і спокою? Приватності. Так? А тут жертвопринесення якесь виходить".

Подруга: "Реалізм (підкреслено цитує) - це не показ реальних речей, але того, що реально відбувається з речами"...

Він: "Так, чудово. Але при цьому тут є якесь лицемірство. За що ховатися. І навіть не маска, а скоріше поза. Вид снобізму. "Я умиваю руки". Красиво. І потім замість реальності - метафора. А чому не простий перелік? "Абрам народив Ісаака, Ісаак народив" того-то. Той ще когось. Ну і так далі. Розумієш? Проста і докладна каталогізація світу. Ін-вен-та ри-за-ці-я. Хоча, вони й до цього добралися".

Фото: Є.Павлов

Подруга: "Хто?"

Він: "Мистецтвознавці. Філософи. Хто ж іще.

Художники. Інші люди просто живуть і на роботу ходять. І на ринок ходять за овочами, а не за образом. От, ці фото, наприклад... Адже я не знаю цієї дівчини, не знаю хто вона, хто ці люди навколо.

Так? Адже я й не був там ніколи. І вони потім пішли. І їх там більше немає. І все забрали з собою. Я ж не задавався питанням, куди вони всі пішли. І звідки узялися, і як їм живеться, і що в них болить. Може, їм ліки потрібні або ще щось. Розумієш? Я їх беру і клею. Образ створюю. Там фотограф був. І знімав. Було клацання апарату. Як у Барта. От звідки все починається. Від естетів. Потім він надрукував фотографію. І вона чомусь потрапила до мене. І тепер це вже й мої спогади. Образ, тобто. Знову образ... І потім це перетворюється ще в(на) щось. Згодом. У метафору, наприклад. А запитай у мене, де я сам був, коли там дівчина ця спала і що робив. Та вбий, не згадаю ж. Може, образ який монтував, або просто дурня клеїв. Хоча, насправді, дивне фото".

Подруга: "Ти зателефонував мамі?"

Мабуть, єдиним реальним об'єктом для нашого Героя лишається стара, захована між сторінок його зошита, фотографія батька, якого не стало, коли Він був ще дитиною. На ній батькові не більше тридцяти, і він елегантно виглядає. На звороті фотографії, написаний його рукою, лист до матері. Ясно, що вони зовсім недавно познайомилися, тому що батько в ньому звертається до матері ще на Ви. Це дуже особистий лист і Герой наш, одного разу пробігши очима лише перші рядки, зупинився, так і не дочитавши його до кінця. Можливо через делікатність. Він роками збирається поговорити про цей лист із матір'ю.

Фото з сімейного архіву О.Балагури

Оточений сотнями "знайомих" йому тільки по фотографіях образів, він багато їздить, сподіваючись побачити ці образи на власні очі, у якомусь сенсі перед ними виправдатися, виправдати своє право з ними працювати, зробити матеріал фільму по-справжньому знайомим. Він відвідує архіви й бібліотеки, зустрічається з героями і авторами використаних у фільмі фото, опиняється у тих самих "фотографічних" містах і селах, губиться у їхніх вулицях і провулках, намагаючись зорієнтуватися, вдивляється у будинки, інтер'єри, обличчя, пейзажі. (У фільмі все це буде представлено «спалахами», короткими фрагментами «часу життя» героя «в кадрі» реальності, «часу життя в кадрі» самої цієї реальності і в ній героя, що у всякому випадку «в кадрі» стає її частиною.) Але образ фотографічний, як, втім, і образ пам'яті, ніколи не відповідають реальності, і він завжди зустрічає інше.

«Ознайомча» поїздка слідами зовсім недавнього минулого стає подорожжю «колами» несподівано далекого сьогодення. Шахта, завод, лікарня, в'язниця, вокзал, лазня, ресторан, казино, пивна, нічний клуб, магазин, цвинтар. Поїзд, аеропорт, автобус. Річка. Поле. Холм. Ліс. Озеро. Небо. День. Ніч. Розкіш. Злидні. Самотність. Біль. Розпуста. Смерть. Любов. Тіла, предмети. Ринок, ринок, ринок. Чорнобиль. Дитинство, старість. Погляд. «Портрет, пейзаж, натюрморт» ... Усе це також миттєво перетворюється на ті самі фрагменти і «знімки» пам'яті і ще фотознімки «на пам'ять» його «провідників» у цій подорожі. Як правило, ними стають фотографі і кожен з них «проводить» по «своєму колу». Він же завжди залишається тільки випадковим відвідувачем і свідком життя, ще більш скороминущого й ілюзорного ніж те, з фільму і з пам'яті.

Фото: Є.Павлов

Ось Ось сільський похорон. І його не можна зупинити. Потім похорон закінчився і люди розійшлися по домівках. Тим часом до місцевого магазину привезли хліб, і продавщиця з водієм хлібного фургона залишили свої справи і проводили поглядом похоронну процесію. Це ще до того, як вона закінчилася й усі розійшлися по домівках. І ще цей похорон напевно бачив хтось із вікна поїзда, що їхав повз цвинтар. Можливо, син Чоловіка і Жінки? Ось він відволікся від вікна і дивиться з фотографії свого батька у наш

бік.

Фото: В.Решетняк

Фото: Є.Павлов

Фото: В.Решетняк

Що він іще бачив? Бобіну перфорованої телеграфними стовпами плівку залізничної посадки, що нескінченно розгортається? Ось посадка переривається мостом через вузьку річку. Але плівка не зупиняється.

Фото: В.Решетняк

Фото: В.Решетняк

З гуркотом, стираючи й несучи із собою частину пейзажу, проноситься зустрічний поїзд. Ось дорога. Залізничний переїзд зі смугастим шлагбаумом. За шлагбаумом - люди. З велосипедами, цебрами, лопатами. Чоловіки, жінки, діти. Мотоцикл із коляскою. Червоні "Жигулі". Дивляться у

віконні кадри поїзда, що проноситься повз. Чекають, поки, хльоснувши ракордом, плівка закінчиться, щоб продовжити свій рух. Але плівка не закінчується, а просто пролітає, несучи із собою, у своїх вікнах, в очах і пам'яті хлопчика, що притулився чолом до прохолодної шибки, їх відбиття. Обличчя, велосипеди, лопати, мотоцикл і червоні "Жигулі". Ось він обернувся від вікна й дивиться у наш бік. Клацання фотоапарата. Яка витримка у цього знімка? 1/25? 1/50? Час експозиції. Час життя об'єкта у кадрі. У погляді. У пам'яті. Поруч батько, мати. Куди вони їдуть? І скільки йому тут років? Вісім? Дев'ять? Отже зараз десь 91-й рік? Що було в 1991-му році? Флоренція, вікно з видом на сіру й мокру стіну сусіднього будинку в номері готелю "Porta Rosa", грудень, кінофестиваль. У барі напроти готелю зошит, що випав на підлогу з кишені плаща, і раптом перед очима вузький плакат із знайомим золотим "Цілунок" - десь поруч виставка Густава Клімта. Хазяїн книгарні з дощатою підлогою неподалік від Уффіци йде і потім повертається

Фото: Е.Мейбрідж

Фото: Є.Павлов

з фотоальбомом "The Human Figure in Motion" Едварда Мейбріджа. "Dancing girl. A pirouette" (series 62, 63.64). Що ще було? Перебудова. Розпався СРСР. Не було грошей. Чоловік по суботах збирав свої фото-аксесуари, виставляв їх на піаніно й писав цітники. Потім вдягав фуфайку і відправлявся на ринок, щоб хоч щось продати. Коли заробляв на чашку кави, Жінка казала: "Добре". Потім Жінка занедужала. Був моторошний біль і жар. Дивний термометр, який потрібно було прикладати до чола, показував нормальну температуру. А вона

Фото: Є.Павлов

горіла. Боялася викликати лікаря, щоб не забрали в лікарню. Потім маленький син сказав: "Виклич швидку". Її поклали в лікарню. На сусідньому ліжку хтось помер. У лікарні їй наснився сон: вона була в дуплі високого дерева і у неї були крила. Крила довгі й важкі. І вона відчувала кожну пір'їнку. Чоловік дістає її з дупла й несе на руках. Хочє поставити на ноги. Але

Фото: Є.Павлов

крила такі довгі, що вона стоїть на їхніх кінчиках, і ноги землі не торкаються. Потім народився другий син. Коли це було?

Уважний погляд Чоловіка. Він дивиться прямо на нас.

З якого року? Куди вони їдуть? Чоловік швидко оглядається убік Жінки із синами (щоб упевнитися в тому, що вони поруч?) і знову повертається у наш бік.

Що відбулося? Він помітив нашу присутність і хоче зрозуміти, що ми тут робимо? Або його зацікавила "Танцююча модель" Мейбріджа? "Dancing girl. A pirouette" (series 62, 63.64). У поїзді сплять інші люди, не ті, що в 1991-му році. Але сплять вони так само й так само вкриті.

Фото: Є.Павлов

Фото: Є.Павлов

Фото: О.Чекменьев

Яка гарна жінка в сусідньому купе. У неї виявляється така ж білизна, як у тієї, на фото. Та, на фото, посміхається. У якому році? І де вона зараз?

З вікна купе - ті ж пейзажі, що на фото з фільму.

Фото: Є.Павлов

Треба зателефонувати дружині. На дзвінок відповідає дочка. Сонний голос: "Мама спить", - італійською. "Яка зараз година? Я вас розбудив?". "-Па, сьогодні неділя".

Треба зателефонувати мамі.

"Ти зателефонував мамі?", - запитує Подруга. Вона гола, як двадцять років тому, і схожа на

дружину і Жінку з фільму. Вона знає маму. У неї є чоловік, і вона зараз піде. Двадцять років наче й не було. "Двадцять п'ять", - поправляє вона. Вона пам'ятає. 86-й рік. Вона знімає квартиру з дивною ванною в старому будинку поруч із бульваром Шевченка.

Сонце і зелень ботанічного саду та університетського парку. Тільки що вибухнув Чорнобиль, багато народу хоче виїхати з міста і на вокзалі спекулянти продають за шалені гроші квитки на будь-який напрямок. Тиждень в ліжку,

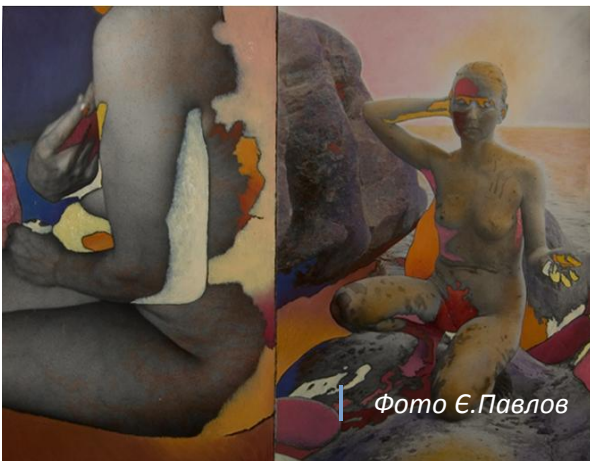

Фото Є.Павлов

балкон без поручнів з відкритими дверима, що виходить в тінистий дворик. Вона гола.

Фото: Ю.Косін

відразу після його завершення. Потім інші люди вкрали на студії негатив матеріалу цього фільму і продали його ще комусь десь в Америці. Потім стали просто продавати все. Республіканський стадіон у центрі міста

Фото: Є.Павлов

ще цинічнішою.

"Чому ти вирішив, що вони мають посміхатися?" - це вона про бездомних. Бездомні виявилися іншими, не тими, що на фотографіях. Вони не уважно

Фото: О.Чекменьов

Фото: Є.Павлов

Горбачов лише на третій день говорить про те, що трапилося і звично бреше. Як і до нього брехали. Першими загинули пожежники. Потім був першотравневий парад. Потім почали хворіти і вмирати інші люди. Люди зробили тоді фільм. Вони теж захворіли, а режисер помер

Фото: Ю.Косін

перетворився на гігантський ринок. За ним - вся країна. На знайомих вулицях з'явилися незнайомі обличчя і вулиці перестали бути знайомими. Кінотеатри перетворилися в меблеві магазини, казино, арени для собачих і людських боїв. Боїв у багнюці, в ікрі, в крові. Стадіон зберігся. Країна ні. Брехня стала безвідповідальнішою і

Фото: Ю.Косін

роздивлялись фото тих, колишніх, і чомусь не посміхалися. Хоча, ось, здається, той же чоловік. Як же я відразу не помітив? Ні, це не він.

Фото: О.Чекменьов

У 86-му вибухнув Чорнобиль, і бездомних ще не було. Або вже були? У 91-му точно були. Вночі, на вокзалі, безногі. Вони без черги, діловито й спритно піднімалися у таксі, щоб кудись їхати. Можливо туди, де бездомні були вже в 86-му? А коли в 96-му році на площі Перемоги з'явився перший жебракуючий африканець, це остаточно внесло новий і позитивний акцент в життя міста, що стає таким чином світовим. Це тішило самолюбство і патріотичні почуття городян, і вони любовно охрестили неофіта Максимка. "Про нього пишуть, що він любить своїх персонажів". "Хто?";- вона одягнена. "Фотограф, автор цих фото". Вона йде. "Чому ти мене ніколи не фотографував голу?";- ідучи, у дверях. "У мене ніколи не було фотоапарата". Двадцять років вертаються. Двадцять п'ять. Треба зателефонувати дружині. Треба зателефонувати мамі.

Фото: Є.Павлов

Дружина (по телефону): "Коли насниться собака, це означає друга. Це гарний сон".

Він: "А якщо собака вмирає?"

Дружина: "Це означає, що друг буде жити довго".

Він: "Мій друг помер, ти знаєш".

Дружина: "Значить, він усе ще пам'ятає тебе і думає про тебе. Або є хтось іще, хто тебе любить".

Він: "Цікаво, як там думають?"

Дружина: "Це ж не твій сон, це твій фільм і ти все вгадав".

Він: "І як тепер бути? Пам'ятаєш, коли ти була вагітна?"

Дружина: "Ти хочеш у мене за щось попросити вибачення?"

Він: "Припини. Ти мені снилася. Ти була вагітною і сиділа на стільці в центрі великої кімнати, у якій було багато незнайомих людей. Було відчуття, що всі ці люди справжні. Розумієш?"

З реального життя.

Вони були реальніші за нас із тобою. Я боявся, що вони тебе помітять. На стінах були картини. Я дуже переживав за тебе".

Дружина: "Ти так репетируєш свій авторський текст?"

Він: "Чому ти мені не віриш?"

Дружина: "Послухай. Чому ти ніколи не фотографував мене голу?"

Він: "Напевно, тому, що в мене ніколи не було фотоапарата".

Дружина: "Ти завжди думаєш тільки про себе".

Він: "Я справді бачив такий сон. Колись давно".

Про нього пишуть, що він любить своїх персонажів. Персонажі дивляться з життя як з

Фото: С.Зінов'єва

Фото: О.Чекмен'єв

Фото: О.Чекмен'єв

Фото: О.Чекмен'єв

фотографій. Чорно-білі чоловіки, жінки, люди похилого віку, діти, тварини. Але тільки мить. Потім запитливо. Потім знизують плечима, посміхаються, опускають очі або відвертаються. І йдуть у своїх справах за рамки кадру. Де залишається чорно-біла шахта. Завод. Дім. Ринок, вокзал, пивна, кладовище. Лінія залізниці, що уносить до інших міст. В інших містах багато музики, світла і кольору. В інших містах життя вдалося і персонажі впевнені в собі, молоді і красиві. Вони святкують це різнобарвне життя, що вдалося, прославляючи його вишуканими стравами,

Фото: М.Бикова

Фото: М.Бикова

Фото: М.Бикова

чарівними напоями, дорогоцінними вбраннями та прекрасними у своїй досконалості тілами. А може це зовсім не інші міста і справа просто в кольоровій плівці? І ще у виборі точки і об'єкта зйомки? У жорсткості, непереборності рамок кадру? Формат. 4x3, 6x6, 6x9. Full frame, half frame. Дзеркало. Час експозиції ... Витримка... Час життя ...

Велика кімната з білими стінами. Жовті канцелярські шафи з висувними ящиками. В ящиках - фотографії. На ящиках - на білих аркушах, від руки, за алфавітом - написи: "алкоголь", "вторгнення", "діти", "дощ", "їжа", "тварини", "квазімодо", "зброя", "відпочинок", "портрет", "похорон", "плаття", "робота", "весілля", "родина", "симетрії", "симуляції", "старі", "танець", "прикраси", "цінності", "мови"... Народний архів "Інстинкт фото-збереження". Сімейні, випадкові, аматорські фото. Безіменні, "невідомо чиї, і як потрапили". "Кола" за алфавітом. І на стінах. "Хто вигадав таку назву - "Інстинкт фото-збереження?" "Це вона". Дівчина за великим столом. Багато людей, усі молоді, входять, виходять, приносять вино, відкривають, п'ють, розмовляють. На білій стіні - Хлопчисько в шапці- вушанці на пустирі, перетвореному у футбольне поле - фото кінця 50-х років, напевно - зупинився й дивиться. Вона теж п'є. Відкриває ящики. Показує фотографії.

Фото: В.Кукоренчук

Написи теж її рукою. "Негативів мало. Фото. Ми їх скануємо, звичайно. Потім на диски. Мінімум три копії". Багато вина. "Улюблені" фотографії.

Дівчина: "У Вас є з собою фото з фільму?" "Трохи". Дівчина: "А це?" "Зимові катання. Десь середина або кінець 50-х". Вона довго дивиться "Зимові катання". "А ось мій герой". Дівчина: "Євгеній? Він у вас теж є? Ви з ним знайомі? І з дружиною?" Вона знає Євгенія. І його дружину. Багато вина. Вона довго дивиться "Зимові катання". Вона сама привезе відібрані фото. Вона хоче побачити, як будується декорація. Дівчина: "А це хто?" "Мій батько". Багато вина. "А мама?"

Фото: В.Кукоренчук

"Мама жива". "Підемо я Вам щось покажу". На білій стіні - Хлопчисько в шапці-вушанці на пустирі, перетвореному у футбольне поле. Зупинився й дивиться. Двері. Вона входить першою. За дверима - вузький і довгий прохід між двома рядами високих полиць із книгами. У кінці проходу - вікно. Вже темно. За вікном - світло ліхтаря - по діагоналі ділить простір на темну й світлу частини. "Це дитяча бібліотека. Просто тепер її закрили. Треба зачинити двері". У проході тісно. Зачиняючи двері, вона опиняється зовсім поруч. Скільки їй років? 25? 27? 23? 30? Що подумують ті, що у кімнаті? Проходить до вікна. Зупиняється і кладе руки на підвіконня. "Зараз". Повертається до вікна спиною. "Стійте, де стоїте. Можете трохи ближче. Так, от так. Стійте". Стоїть рівно, ноги разом, руки на грудях як у старомодної співачки. І потім - починає повільно підніматися вгору. Уся. Усім тілом. Злітає. Зупиняється, зависаючи в повітрі,

у метрі над підлогою, майже на рівні підвіконня. Тобто вона літає, вміє літати. Це вже занадто. "У мене це одного разу вийшло. Тільки, будь ласка, нікому не розповідайте. Навіть дружині". Погляд чомусь упирається в її черевики. Черевики, як у старомодної співачки. Де вона їх знайшла? Може бабусині? "Про це ніхто не знає. Тільки Євген. Його дружина теж не знає". Євген знає. У них вдома повно старого взуття. Як на тому старому його знімку. У них вдома нічого не змінилося. Не може бути, щоб дружина не знала. Точно, це вона подарувала їй ці черевики. "Євгеній не знімав. Він сказав, що не потрібно". Євгеній - Чоловік, його

Фото: В.Кукоренчук

Фото: Є.Павлов

дружина - Жінка, і в них вдома нічого не змінилося. Стіл, ліжка, книги. Шифоньєр. Дзеркало.

Фото: Є.Павлов

У павільйоні закінчується будівництво декорації. Хлопчисько в шапці-вушанці на пустирі, перетвореному у футбольне поле. Дивиться в ранкові пустельні вулиці Києва.

Фото: О.Ранчуков

Його голос за кадром читає авторський текст: "Ранній ранок".

"Жінка, що встає з ліжка, " Мейбріджа.

Його голос: "Пустельні вулиці".

У мрячному серпанку - чоловік із собакою.

Його голос: "Ми в Києві".

"Жінка з собакою", "Woman. Feeding a dog" (series 49)

Мейбріджа.

Чоловік з собакою разом дивляться чи то в напрямку "жінки з собакою" Мейбріджа, чи то убік будинку Обкому комсомолу, на якому висить портрет Брежнєва в жалобній рамці.

Його голос: "Це Михайлівська площа. На будинку Обкому комсомолу портрет Брежнєва в жалобній рамці".

Фото: О.Ранчуков

Перед будинком Обкому - випадкові перехожі, очевидно подружня пара - чоловік з портфелем, у шкіряному пальті й капелюсі, і жінка в чоботах на підборах, пальті й береті - під руку йдуть по білих пішохідних смугах на передньому плані знімка.

Його голос: "Який же це рік? 82-й?"

Кругова панорама сучасної Михайлівської площі починається і закінчується будинком колишнього Обкому комсомолу.

Голос його Подруги: "Які дивні та смішні дні".

Його голос за кадром: "Дивні, трохи смішні дні".

Він поруч із Хлопчиськом у шапці- вушанці на фото: "У тебе із собою сценарій?".

Вона поруч із фото вагітної Жінки: "Вона вагітна".

Він: "У 82- му у них народився син".

Подруга (перефразує Батька з "Шести персонажів у пошуках автора" Піранделло): "Сценарій в нас. Всередині нас. Драма - це ми. Ти знаєш, як це звучить в оригіналі?".

Він: "Il dramma è in noi; siamo noi".

Подруга: "В 82-му ти не знав, як це звучить в оригіналі".

Він: "В 82-му я не знав, що буду це знати. І що буду знати тебе".

На тлі фото вагітної Жінки його Дружина. В руках у неї його зошит: "Твійзошит. Ти залишив його в крамничці у Нерві. Пам'ятаєш? Ти мені читав про будинок, що перетворився на рибу. Там ще фотографія твого батька".

Він: "Я не міг його забути там. Він завжди зі мною. Це так давно було".

Дружина обертається убік Подруги: "Мені так подобалося бути вагітною. Мені було 22, потім 23 роки. У 1990-му році. У мене була дуже красива вагітність. Потім народилась донька".

Подруга: "В 1990-му році в мене народився син. Мені було 23 роки".

Дружина: "Дивні, трохи смішні дні".

Він: "Ти читала?"

Дружина: "Тільки ці рядки. Адже ти не хочеш, щоб я читала твій зошит".

Він з розкритим зошитом у руках: "Це 82-й рік. Дивні, трохи смішні дні. Університет. Перший курс істфака. Загальна лекція по історії СРСР. Заходить професор і, звернувшись до всіх "товариші", просить усіх встати. Не пам'ятаю його імені. Дивно. У нього кам'яне обличчя. Якесь здивовано - необхідно-кам'яне. Не кам'яно-сіре і з мертвими губами, як у капітана Шульги, - от тут, дивно, - пам'ятаю ім'я капітана. Це ще в армії було, на самому початку, пізно восени. В 1979 році. Нас на обід вели. Теж, як і на курсі в Університеті, нас рівно 100 було. От тільки зараз подумав, - цікаво. 100. Сіра така погода, сніг брудний і мокрий. Потім, очевидно, хтось наздогнав нас, сказав щось сержантам. Не пам'ятаю, як це було.

Пам'ятаю тільки, що нас зненацька розвернули, привели назад у (до) казарму(у) й вишикували всіх у два ряди. Потім з'явилися сірий капітан Шульга й білий лейтенант Галкін. От і Галкіна пам'ятаю. А професора ні. Обличчя в обох зосереджені. Капітан Шульга каже: подумайте, мовляв, ті, хто один у батьків, у кого молода дружина. І крок уперед, хто добровільно згоден іти в Афганістан, от, з лейтенантом Галкіним. Крок уперед. Не всі, до речі.

Пам'ятаю, що мені дивно було, що не всі. Навіть пам'ятаю двох, хто не вийшов. І потім розписувалися в списках і один із сержантів сказав мені: "І ти?", - і назвав на прізвище. Нас в Афганістан так і не відправили. Ми стрілки - зенітники були, з такою трубою, типу американського Стінгера, для літаків і гвинтокрилів. А в афганців тоді ні того, ні іншого не було. Ось так. Нас не забрали, а піхоту ротами відправляли. Вони всі маленькі такі, низькорослі, смагляві, - узбеки, таджики, казахи. Їх, напевно, по росту відбирали, щоб у бронетранспортері легко поміщалися. По 18 - 19 років. Йшли ротами, строем, і співали. А їхні сержанти плакали. Тому що знали, що їх там уб'ють. Я в Угорщині опинився. Там бібліотека хороша була".

"Солдат з рушницею на посту", "Soldier. On guard" (series 8), Мейбріджа.

«Дівчина, що літає» з херсонського «Архіву фотозбереження» в павільйоні, оточена фотографіями війни, танцює й співає французькою:

"Les chinois sont un peuple malin,

De Shanghai à Peking,

Ils ont mis des écriteaux partout :

Prenez garde à Tchou- Thin'tchou!"

(«Китайці обачний народ, Дорогою від Шанхая до Пекіна вони всюди розвісили плакати:

Бережіться Чу-Цинсин, тин,цен- Чу.»)

її танок нагадує "Модель, що танцює" Мейбріджа.

"Солдат з рушницею на посту", "Soldier. On guard" (series 8), Мейбріджа.

"Модель, що танцює" Мейбріджа, "Dancing girl. A pirouette" (series 62, 63, 64).

Фото: Є.Павлов

Перший робітник: "Біля міста Пекіна ходять-бродять хунвейбіни", - це в перекладі.

Зрозуміло? (Сміється) Тепер ці хунвейбіни перешикувалися і більше не "ходять-бродять",

а на дорогах машинах роз'їжджають. Наслідуваність поколінь. (З іронією, граючи уявний діалог між хунвейбінами й Господом): - Хочемо жити, Господи! - Вічно? - Ні, Господи, хоча б одну мить".

"Модель, що танцює" Мейбріджа, "Dancing girl. A pirouette" (series 62, 63, 64).

Другий робітник: "Це Айседора Дункан. "Dancing girl. A pirouette" (series 62, 63, 64). Він попросив її танцювати перед фотокамерами. Експозиція 1/500".

Перший робітник: "Хто?"

Другий робітник: "Мейбрідж. Едвард Мейбрідж".

Перший робітник: "Який це рік?"

Другий робітник: "Який рік?"

Серія фото молодих «Чоловіка і Жінки з картинною рамою» монтується з «Моделлю, що стрибає на одній нозі» («Woman. Ricocheting on the foot»), «Моделлю зі скакалкою» («Woman. Using skipping-gore»), «Моделлю, що стрибає по каменях» («Woman. Jumping on step-stones»)(series 53, 54, 55), а також «Athlete. Standing broad jump»(series 13), «Athlete. Turning a back somersault»(series 19), «Boys. Playing at leap.-frog.»(series 18), Мейбріджа.

«Солдат з рушницею на посту», «Soldier. On guard»(series 8), Мейбріджа.

Робітники, один з яких із протезом ноги, працюють із розташованою напроти афганських знімок серією фотографій молодих "Чоловіка і Жінки з картинною рамою".

Фото: Є.Павлов

Він з розкритим зошитом: «Заходить до аудиторії професор історії СРСР. Звучить як анекдот: «повертається чоловік додому...». Не один заходить, а з методисткою Лідєю. «Прошу всіх

Фото: О.Ранчуков

потилиця Віталія Н. Потилиця раптом згинається якось нервово і, мабуть бажуючи сховатися від інших, ніби шукаючи притулку тут, ззаду. Стан: обличчя хоче вийти, вибігти з аудиторії, до мене обертається обличчя Віталія Н. Розгублене, панічно і безуспішно

встати». Аудиторія велика, простора, всі стоять, немов у бамбуковому лісі знаходишся, стан стереоскопічний, ми з приятелем за останнім столом, професора не видно. Потім голос: «Товариші», - і оголошує про смерть «генерального секретаря ЦК КПРС товариша Леоніда Ілліча Брежнєва». Прямо переді мною

Фото: О.Чекменьов

Фото: Є.Павлов

намагається придушити, приховати від усіх, і, напевно, в першу чергу від себе самого, заховати мимовільну і більше нікому непідвладну, ніби вирвався, нарешті, на свободу, посмішку. Це я так записав. Лі-те-ра-тур-но. Як це знімати і кому це потрібно?

У Євгена з дружиною в цей час син народився і це їх найголовніший спогад. Адже я книжки, газети дивився. Інтернет. Щоб дізнатися, що ще крім обличчя Віталія Н. тоді було».

Монтажний фотопортрет Києва початку 80-х років. Вулиці, площі, провулки, парки. Магазины та кафе. Перехожі. Характерні обличчя та ситуації.

Дівчина, що літає: «Ви жили в красивому місті».

Він із зошитом: «Історичний процес по телебаченню. Лекції в той день скасували і в актовому залі Університету великий телевізор поставили. Студентам запропонували або вдома, або в Університеті, але подивитися трансляцію похорону. Режисером похорону Брежнєва був Сергій Бондарчук. «Війна і мир», «Ватерлоо», перший бал Наташі Ростової. Ми з друзями пішли гуляти містом. Було похмуро і прохолодно. І досить вітряно. І місто мені пам'ятається пустельним. Ми зайшли спочатку до Морозовського гастроном, де купили вина і, напевно, випили кави».

(Фото-шлях прогулянки, сомнабулічно-докладний, за описом, монтується з відзнятим кіноматеріалом сьогоденного міста).

Його голос: «Потім через Шевченківський парк спустилися до площі Толстого і далі вниз по абсолютно безлюдній, і від цього ширшій ніж звичайно, Червоноармійській. Чомусь мені тепер здається, що ми йшли з правого боку вулиці і на перехресті з Саксаганського по діагоналі перейшовши на лівий бік, зайшли до під'їзду найвищого в цьому місці багатоповерхового будинку. Ми піднялися на ліфті на останній поверх, і вийшли на відокремлений від основного внутрішнього

простору будинку світло-коричневими на пружині дверима сходовий майданчик. Через вентиляційне вікно, яке представляє собою жорсткі металеві жалюзі, на вузький майданчик періодично нервовими ударами вривався вітер. Зовні ці вікна нагадують зябра акули, і, виходить, що знаходишся ніби всередині цієї гігантської хижої риби. Її голова, погляд спрямовані вгору, до щільно зтягнутого хмарами, важкого темно-сірого неба. Намертво вмонтовані пофарбовані в сіру фарбу пластини жалюзі дозволяють дивитися лише під кутом вниз і трохи прямо. Небо, таким чином, підрізається, виключається з поля зору і погляду відкриваються вузькі і довгі смуги далекого міського дна. Ми п'ємо з пляшок наше зелене вино, дивимося в ці щілини акулячих зябер.

Фото: Є.Павлов

Андрій розкриває газету з некрологом, розгортає її повністю і, просунувши в одну з щілин, відпускає. Газету підхоплює вітер і якийсь час вона прямо перед нами, на нашій висоті, стробоскопом кружляє над містом. Потім починає повільно опускатися, потім раптом розправляється і зупиняється, ніби опустившись на водну поверхню, і раптом починає швидко підніматися вгору. Вода піднімається. Води. Рівень світових вод. Внутрішній простір будинку з шумом заповнюється водою. Газети немає. Є потужне зеленувато-каламутне нуртування перед очима. Воно підхоплює нас. Скільки нас? Я не пам'ятаю. Тіло акули здригається і розпрямляється, ніби по ньому проходить імпульс електричного струму. Зябра закриваються і розкриваються, кожна клітина цього гігантського мускула наповнюється киснем, роблячи його все сильніше і сильніше. Потім все завмирає. Тіло згинається, на мить стає невагомим, потім розпрямляється і починається потужний, схожий на телевізійний старт космічного корабля, рух вгору. Скільки нас, де ми, як нас звати? Я, справді, не пам'ятаю».

Перший робочий: «Левіафан».

Другий робочий: «Ні, Левіафан - не акула, а крокодил».

Перший робочий: «А біблійний Бегемот, потвоєму, звичайний гіпопотам із зоопарку? Хоча. Все одно».

Будинок на розі Червоноармійської та Саксаганського. З вентиляційного вікна вилітає розкрита газета.

Подруга: «Це фільм?»

Він: «Ось цей будинок».

Подруга: «Який будинок?»

Він: «Що? Ось цей будинок. Будинок - риба».

Фото: Є.Павлов

Фото: Є.Павлов

Подруга: «Те, що ти зараз прочитав, це сценарій?»

Він: «Не знаю».

Подруга: «Ти впевнений, що це той будинок? Подивися, тут жалюзі, про які ти говориш як про горизонтальні, розташовані вертикально».

Він: «Так? Може бути», - оглядаючись навколо, - «Пам'ятаєш, був фільм про Барона Мюнхгаузена, де він говорить, що важливо не те, чи був Барон Мюнхгаузен на Місяці чи ні, а те, що він не бреше».

Подруга (з іронією): «І що далі? Ви всі опинилися викинутими на пустельний морський берег?»

Фото: Є.Павлов

Фото: Є.Павлов

Він: «Ні. Крізь широко розкриті зябра потужний потік води нас виніс назовні, ми опинилися на дні і загубили один одного з виду».

Подруга: «Тобі треба виспатися».

Пильний погляд Чоловіка з Павловського автопортрета. Він зустрічається з Чоловіком поглядом. Панорама по натюрмортам Павлова. Погляд Літаючої Дівчини. Рука Чоловіка на плечі Жінки. Дівчина бере його руку і, не відпускаючи, спочатку кладе її собі на плече, а потім перекладає на плече Подруги. Пильний погляд Чоловіка з

променем світла на долоні, піднятої на рівні обличчя руки. Обличчя молодої Жінки. Рука молодого Чоловіка на її плечі. Вони в картинній рамі. Його рука на плечі Дружини. Погляд Дружини.

Генуя, вузький кам'янистий пляж у Нерві. Дружина бере покинутий на лавочці його зошит.

Дружина: «Твій зошит. Ти залишив його на лавці». Гортає сторінки зошита: «Тут фотографія твого батька».

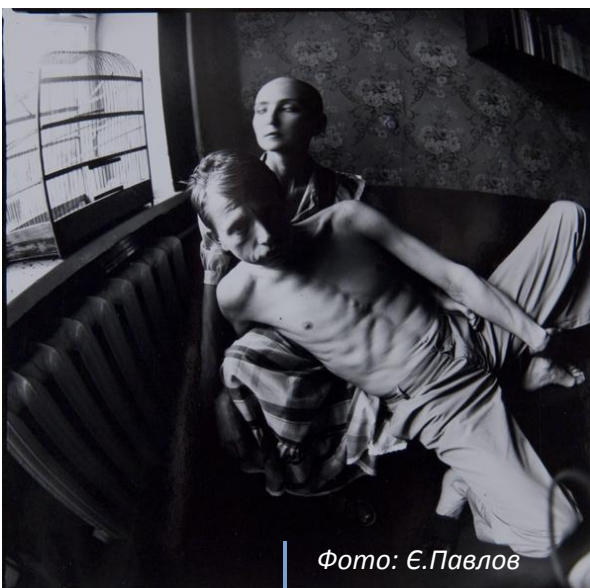

Фото: Є.Павлов

Прямо біля берега, на поверхні води, у хвилях Лігурійського моря колишеться розкрита газета з некрологом і портретом Брежнева у жалобній рамці.

Він: «Ша-ра-фут-ді-нов. Задав, ось. Ім'я професора історії СРСР, що оголосив про смерть Брежнева. Професор Шарафутдінов».

Подруга: «Це твій сценарій? Це твій фільм?»

Він: «Я не знаю».

Подруга: «Чому ти весь час брешеш?»

Він: «Я не брешу».

Подруга: «Ну, тоді вигадуєш. Ти ж і мене вигадав».

Ось тільки не до кінця, мабуть. І тому брешеш.

Тому що сам не знаєш, хто ж я тепер. Але я вдячна тобі за це. Саме за це. За те, що ти не знаєш, ні, не пам'ятаєш, що буде далі. Що було далі. Не пам'ятаєш. Куди ти дивишся? Куди ти дивився весь

цей час? На кінчик свого носа? І що ж ти там побачив? Боже, яке це щастя, - жити. Жити в реальності. Розумієш? Дихати повітрям. Ось, це море. Знати, що можна завагітніти. Я просто люблю тебе за це. Хочеться взяти тебе на руки, пожаліти, міцно обійняти і заколисати. Ось, це море. Я піду до моря ».

Вона. Пливе.

Він через вікно дивиться як вона пливе: «З глузду з'їхала. Яке це море? Чорне або Лігурійське? »
Повертається у бік фото Жінки з мокрим волоссям. Дивиться. Відчуває на собі погляд Чоловіка.
Повертається і зустрічається з Ним поглядом. Вагітність Жінки. Фото-епізод, який нагадує сон,
що закінчується появою дитини.

Він лягає в ліжку на бік і згортається калачиком.

Фото: Є.Павлов

По суті, дія фільму відбувається в тому самому просторово-часовому лабіринті, образ якого Герой наш намагається «відтворити» в павільйонній декорації і в якому з неминучістю опиняється сам. У лабіринті, де зовсім недавня історія його країни і героїв переплітається з його власною, відкривається часто в зовсім невпізнаних, незнайомих образах людей, місць, життя. Він щиро намагається зрозуміти, відновити, наповнити реальним змістом ці двадцять років, що так швидко і непомітно пролетіли. «Наче й не було цих років. Або всі ці роки не було нас самих ». Але замість того, щоб знаходити хоч якісь відповіді, стикаєшся все з новими й новими питаннями.

Дружина над Ним у ліжку. У неї ще мокре волосся. З розкритим зошитом у руках стежить за Його словами, ніби порівнюючи їх з написаними. У зошиті, між сторінками - стара фотографія його батька, зі зворотного боку якої - лист.

Фото: Є.Павлов

Він: «Чому так важко згадувати? Чому, коли хочеш згадати щось, це щось завжди потрібно розшукувати? Ніби воно ховається. Як у лісі за деревами. За сотнями інших, випадкових, несподіваних, дивних і непотрібних образів. А може це тільки здається, що вони непотрібні? А насправді всі вони на своєму місці, кожен на своєму, і потрібні для того, щоб правильно згадати? »

Матеріал фільму розвивається і живе власним і незалежним від Нього життям. Будь-яка спроба втручання, «корекції» виявляється непотрібною і неможливою. Він опиняється перед фактом життя, яке відбулося, яке одночасно пройшло і не пройшло. Тобто ось, прямо зараз, воно перед ним, на фото. Його, здається, можна десятки, сотні разів повторити, переглянути, пережити. І в той же самий час його більше немає. І найжахливіше, що не буде більше ніколи. І в той же час ось воно - знову і знову перед ним. І якщо все це, справді, має піти, назавжди йде, то куди? І що ж таке зараз? Де воно? Зараз ... Що це таке - зараз? ..

«Ось! Потрібно зрозуміти, що ж насправді ти намагаєшся згадати, згадуєш. Просто потрібно знайти шлях. Хоча... Я ж намагався, - немає сенсу. Коли це було? «До війни», «після війни», «за Брежнєва»? .. Хлопчик скалку в ногу де загнав? У Античній Греції або Стародавньому Римі? Не пам'ятаєш? Я ось зараз, убий, не пам'ятаю. Маячня якась. Це ж фільм історичний повинен бути у якомусь сенсі. А тут без кінця Хлопчик виникає. Ось він у ножички грає.

Фото: В.Кукоренчук

Ця гра, здається, «У землю» називалася. Хто більше землі завоює. Зараз діти у «Монополію» грають. І дорослі теж. А там он його сусідам вугілля завезли. І все це зараз відбувається. Перед очима. Коли це було? Розумієш? Тому «дивні і трохи смішні дні».

Подруга відволікається від зошита. Дивиться на нього. Він з відкритими очима. Дивиться у бік Літаючої Дівчини, що сидить на стільці в центрі павільйонної декорації у позі Хлопчика, що витягає з ступні скалку. За нею - фото «Гри в ножички». Подруга і обидва робітники також дивляться на Дівчину.

Майже наосліп, навпомацки, ми рухаємося разом з ним у цьому дивному просторі, де вулиці раптом перетворюються на обличчя, обличчя на пейзажі, де досить одного повороту голови, щоб опинитися в іншому місті, місці, часі. Іноді ми втрачаємо одне одного з поля зору і тоді продовжуємо рух поодиночі.

Потім знову зустрічаємося, розгледівши знайоме обличчя серед сотень і сотень нових і незнайомих облич, і продовжуємо рух разом. Рухаємося в цьому, що вже став і нашим, просторі, непомітно для себе самих стаємо його частиною ...

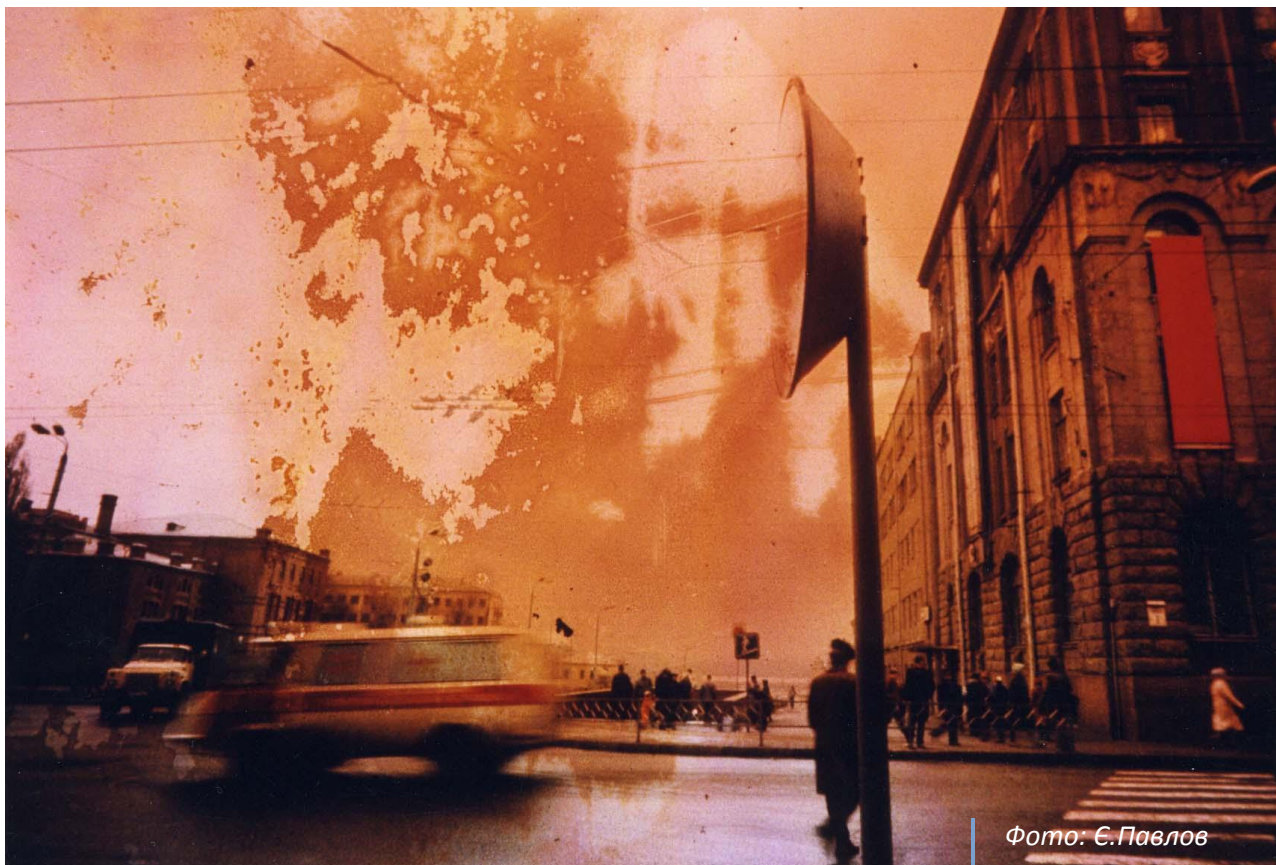

Фото: Є.Павлов

Телефонні гудки і Його голос: «Мамо? .. Це я ... Привіт ... Ну що, як ти?.. Добре, добре ... Все нормально ... Так, тут ще досить роботи ... Але я організую ... Думаю найближчими днями ... І побачимося ... Я теж дуже хочу ... Так, приїду один ... Думаю, один ... Мама, я давно хотів тебе запитати ... Ну, добре, добре, поговоримо, коли побачимося ... У мене є фото батька ... Там на звороті - його рукою лист тобі ... Він у ньому там до тебе на Ви ще звертається ... Я давно хотів тебе запитати ... Ну, взагалі, як ви з батьком познайомилися ... Як це було все ... Добре? .. Ну і так далі ... Ні, не зараз звичайно ... Так, коли побачимося ... Добре, будь здорова ... Тримайся ... Все ... Цілую ... Звичайно, звичайно ... Ну, все, бувай ... Бувай ... Цілую ... Я сам відключу ... Все ... Бувай...»

Фото: О.Балагура

... Пожежа в павільйоні виникла сама по собі. Можливо, сталося коротке замикання, а може кількість сонячного світла в долоні Чоловіка на фотографії перейшла у свою натуральну якість вогню. Адже, ви мабуть, пам'ятаєте історію про старий стіл з «Уолдена» Генрі Торо? Там в обідньому столі, якому років сто було, з певного часу стало чути дивний звук. Як шерех або скрегіт тихий. І люди, що

Фото: Є.Павлов

збиралися за столом щодня, нічого не могли зрозуміти. Звук цей тривав досить довгий час. А потім в старому та відполірованому часом дереві маленький отвір з'явився, і з нього живий хробачок визирнув. Тобто час прийшов, мабуть. Не раніше і не пізніше, а у свій час. Німа сцена біля столу. Хробак дивиться на власників столу, ті - на хробака. Їх ще і в помині не було, втім, як і самого столу, коли він личинкою в стовбурі дерева оселився і свого часу чекати став.

Фото: Є.Павлов

Так чи інакше, але присутні рано вранці біля павільйону учасники зйомки заключного епізоду фільму помітили спочатку легкий і напівпрозорий дим, слідом за яким будівлю охопили світлі язички полум'я. Його спроби розшукати в палаючому лабіринті образів, що згорають і перетворюються на попіл, забутий, мабуть, ввечері зошит, нарешті, успішно завершуються. Ось він, прямо перед ним, на стільці. Схопивши зошит, він на якусь мить зупиняється. Дивиться на нього. Потім перегортає, бере фотографію батька, що зберігається між сторінок і кладе її в кишеню піджака. Зошит залишає на стільці. Озирається навколо. Крізь язички полум'я, що охоплюють міста, обличчя, пейзажі його фільму, він помічає погляд Чоловіка. Потім бачить у чорно-білому вікні старого автобуса молоду Жінку з іще маленькими синами. Ось спить «Спляча на ринку». Хлопчик у шапці-вушанці здалеку, з фотографії, з дитинства, стежить поглядом за Літаючою Дівчиною, яка з великою фотографією «Зимових катань» в руках пролітає вздовж ще неохопленого полум'ям коридору вже у всю палаючого лабіринту. У кінці коридору - Вікно, за яким - море. Він прямує до Вікна. Пливе.

Мокрий піджак заважає. У ньому фотографія. Напевно, промочила, і може розтектися чорнило написаного Мокрий піджак заважає. У ньому фотографія. Напевно, намочила, і може розтектися чорнило написаного із зворотного боку листа. Хто це ще поруч? Зліва і трохи позаду - Дружина. Пливе спокійно, із задоволенням. У купальному костюмі? Гола? Як це? Праворуч - Подруга. Не може

Фото: О. Балагура

ж усього цього бути насправді. Закрити очі. Так. І все ясно стане. «Ви зателефонували мамі?», - голос Літаючої Дівчини, що пролітає прямо над головою. Вона без фото «Зимових катань». Куди вона поділа «Зимові катання»? Напевно в своєму народному архіві на стінку повісила. Вона там що хоче, те й робить. Інстинкт фото-збереження. Хоча так, сама по собі, вона нічого, загалом. Подруга явно приревнувала, коли вона на стільці сиділа і скалку з ступні витягувала. Гарзд. Поживемо - побачимо. «Вам треба виспатися. От ви ляжте, виспиться гарненько, а потім до мамі зайдіть», - Дівчина над головою, відлітаючи. Абсурд якийсь.

Потрібно лягти і виспатись. А потім з початку з усім цим розібратися. Ось. Так. Перевернутися на спину, розкинути руки, лягти і виспатись, нарешті. Закрити очі. Час життя об'єкта в кадрі...

Спочатку Він довго стежить за власною маленькою фігуркою, що пливе на великому екрані, заповненому лише морем. Потім дістає з кишені піджака фотографію молодого батька і, надівши окуляри і нахилившись вперед, намагається при світлі екрану прочитати до кінця розпочатий колись давно і так до цих пір і недочитаний лист:

«Ось, приблизно так виглядає Ваш «злочинець». Подивіться на нього і напишіть йому: він завжди чекає на Ваші листи і вдячний за те, що випадкове знайомство з ним Вами не відхилено. Хотілося б, дуже хотілося б дочекатися часу, щоб можна було удвох, разом подивитися на цей знімок, згадати ці дні і посміятися, посміятися разом ... Чи можливо це?! Знайте, що це цілком і повністю залежить тільки від Вас, від Вас однієї! .. Ваш М. 28/02 - 59 р.»

Він кладе листа до кишені і, нахилившись, щоб не затуляти екран глядачам, що сиділи у залі (це вже знайомі нам учасники зведення декорації, головні і другорядні герої фільму, фотографи, чиї роботи у фільмі використані, члени знімальної групи, персонажі, яких він зустрів у численних подорожах, тихо прямує до виходу із залу проєкції. Звичайно, він звернув увагу на жіночу фігуру, яка стоїть біля штор, що прикривають вихід із залу, але в темряві не зміг би з упевненістю сказати, чи була це Дружина або Подруга.

Фото: О. Балагура

* * *

Нам справді дуже потрібно зробити цей фільм. Дуже потрібно згадати, розповісти ці 20?, 30? років нашого життя. Кінокамери, навіть коли знімали, знімали інше. А в 90-ті роки, коли зупинилися студії, перестали знімати взагалі. Але у нас є фото. Сотні, тисячі фотографій. Сотні, тисячі чарівних частинок реального часу. І яким би не був час експозиції кожного окремого знімка, це завжди "час життя

об'єкта в кадрі" - людини, дерева, пейзажу. Час нашого життя. Це подібно до спогаду. Часто якусь мить можна згадувати, розглядати годинами. А іноді роками або все життя.

... Ми біля вікна. Перед нами «перші в світі дахи». Тіні і світло. Напевно, так відбувалося відділення

світла від темряви на початку творіння. Невже тут замкнено вісім годин життя? Дивно. Так, що хочеться зазирнути за зворотній бік знімка. Або визирнути у вікно і подивитись довкола. Відчути на обличчі дотик повітря, почути шум за вікном. Ми збираємося зробити цей крок до вікна, але рух наш зупиняє несподіваний шум за вікном. Це свист крил. Завіконний простір знімка перетинає птах, що летить. Ми завмираємо. Ось птах летить прямо на нас. Це «Голуб, що летить» Едварда Мейбріджа. Він займає весь кадр, весь екран. Помахи крил. Ми закриваємо очі ...

Фото: Е.Мейбрідж

Автори використаних фото:

О.Чекменьов, Є.Павлов, В.Кукоренчук,
В.Решетняк, О.Ранчуков, Ю.Косін, М.Бикова,
Н.Рей, Е.Мейбрідж, О.Балагура.

© Олександр Балагура
Світлана Зінов'єва
2011р.

Фото: Н.Рей

Контактна інформація:
Світлана Зінов'єва
Тел/факс: +38 044 533 29 93
Моб.: +38 050 334 16 56
e-mail: Szinov@gmail.com